

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Ενότητα 6^η, σελ. σχολ. βιβλίου 87, Πλάτωνος Πρωταγόρας (324 Α-Σ)

A. Από το κείμενο που σας δίνεται να γράψετε στο τετράδιό σας τη μετάφραση του ακόλουθου αποσπάσματος:

«Εἰ γὰρ ἐθέλεις ἐννοῆσαι τὸ κολάζειν...τῶν ἡγουμένων παρασκευαστὸν εἶναι καὶ διδασκὸν ἀρετῆν».

B. Να γράψετε στο τετράδιό σας τις απαντήσεις των παρακάτω ερωτήσεων:

B.1. Ποιος είναι ο σκοπός της ποινής σύμφωνα με τον Πρωταγόρα; Να συγκρίνετε την άποψή του με την παλαιότερη αντίληψη της ανταπόδοσης και να την κρίνετε σε σχέση με την αντίληψη των Αθηναίων την εποχή εκείνη.

B.2. Στο απόσπασμα που σας δίνεται (6^η ενότητα) ο Πρωταγόρας διατυπώνει την άποψή του για το σκοπό της ποινής. Ωστόσο, προηγουμένως (4^η ενότητα) είχε αναφέρει : « καὶ νόμον γέ θές παρ' ἐμοῦ τὸν μὴ δυνάμενον αἰδοῦς καὶ δίκης μετέχειν κτείνειν ὡς νόσον πόλεως». Δίνεται, λοιπόν, η εντύπωση ότι ο Πρωταγόρας αντιφάσκει. Να εξηγήσετε σε τι συνίσταται η αντίφαση αυτή και πώς τελικά αίρεται, λαμβάνοντας υπόψη και το ακόλουθο χωρίο από την 7^η ενότητα : «και εἰάν, σε διαφορετικὴ περίπτωση, πρέπει να εκδιώκουμε ἀπὸ τὴν πόλιν ἢ να σκοτώνουμε ὡς ἀνίατο ὅποιον δεν υπακούει σε αὐτὸ τὸ πράγμα ἀκόμα και μετὰ τὴ διδασκαλία, ἀκόμα και μετὰ τὴν τιμωρία».

B.3. Τι γνωρίζετε για τη μέθοδο του σχολιασμού των ποιητικών κειμένων που χρησιμοποιεί ο Πρωταγόρας στο ἔργο του, για να εκθέσει τις απόψεις του;

B.4. Να βρείτε στο παραπάνω διδαγμένο κείμενο μία ετυμολογικά συγγενή λέξη απλή ή σύνθετη για κάθεμία ἀπὸ τις παρακάτω λέξεις τῆς νέας ἐλληνικῆς: κατάθεση, νοσησαρχία, εξουσία, δίοπτρα, επιτρεπτός, συκοφάντης, τομή, κοινοβούλιο, ξενοδοχείο, πραγματικός.

Γ. ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

(Ξενοφώντας, Ἀπομνημονεύματα Δ, 1, 2-3)

Ἐτεκμαίρετο δὲ τὰς ἀγαθὰς φύσεις ἐκ τοῦ ταχὺ τε μανθάνειν οἷς προσέχοιεν καὶ μνημονεύειν ἃ μάθοιεν καὶ ἐπιθυμεῖν τῶν μαθημάτων πάντων δι' ὧν ἔστιν οἶκόν τε καλῶς οἰκεῖν καὶ πόλιν καὶ τὸ ὅλον ἀνθρώποις τὲ καὶ τοῖς ἀνθρωπίνους πράγμασι ἄριστα χρῆσθαι· τοὺς γὰρ τοιοῦτους ἡγεῖτο παιδευθέντας οὐκ ἂν μόνον αὐτοὺς τε εὐδαίμονας εἶναι καὶ τοὺς ἑαυτῶν οἴκους καλῶς οἰκεῖν, ἀλλὰ καὶ ἄλλους ἀνθρώπους καὶ πόλεις δύνασθαι εὐδαίμονας ποιεῖν. Οὐ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐπὶ πάντας ἦει, ἀλλὰ τοὺς μὲν οἰομένους φύσει ἀγαθοὺς εἶναι, μαθήσεως δὲ καταφρονοῦντας ἐδίδασκεν ὅτι αἱ ἄριστα δοκοῦσαι εἶναι φύσεις μάλιστα παιδείας δέονται.

Γ1. Να μεταφράσετε το παραπάνω κείμενο.

Γ2. Να γράψετε τους ζητούμενους τύπους για καθεμιά ἀπὸ τις παρακάτω λέξεις του κειμένου:

οἷς: αιτιατική ενικού στο ἴδιο γένος

προσέχοιεν: β' ενικό προστακτικῆς αορίστου β στην ἄλλη φωνή

χρῆσθαι: β' ενικό προστακτικῆς ενεστώτα

εὐδαίμονας: ο ἴδιος τύπος στο συγκριτικό βαθμό

ἦει: γ' ενικό ευκτικῆς ενεστώτα

καταφρονοῦντας: γ' πληθυντικό οριστικῆς υπερσυντελικῆς στην ἴδια φωνή

οἰομένους: ἀπαρέμφατο παθητικῆς αορίστου

τοιοῦτους: γενική πληθυντικῆς στο θηλυκό γένος

άγαθούς: επίρρημα θετικού βαθμού
φύσεις: δοτική πληθυντικού

Γ3. α. Να γίνει πλήρης συντακτική αναγνώριση των παρακάτω λέξεων: **οϊκέϊν, άνθρωποις, έαυτών, πάντων.**

Γ3. β. «**τούς γάρ τοιούτους ήγεϊτο παιδευθέντας ούκ άν μόνον αύτους τε εύδαιμονας εΐναι και τούς έαυτών οΐκους καλώς οϊκέϊν**» Να μετατραπεί ο πλάγιος λόγος σε ευθύ.

Γ3. γ. «**Έτεκμαίρετο δέ τās άγαθās φύσεις έκ τού ταχύ τε μανθάνειν οΐς προσέχοιεν**» Να αναγνωριστεί ο υποθετικός λόγος που λανθάνει στο παραπάνω απόσπασμα.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A.

Αν πράγματι θέλεις, Σωκράτη, να καταλάβεις τι τέλος πάντων σημαίνει το να τιμωρεί κανείς αυτούς που αδικούν, αυτό το ίδιο θα σε διδάξει ότι οι άνθρωποι πράγματι πιστεύουν πως η αρετή είναι κάτι που μπορεί να αποκτηθεί. Γιατί κανένας δεν τιμωρεί αυτούς που αδικούν έχοντας αυτό στο νου του και εξαιτίας αυτού, επειδή δηλαδή διέπραξε ένα αδίκημα, εκτός αν κάποιος εκδικείται απερίσκεπτα, όπως ακριβώς ένα θηρίο ὅποιος, όμως, επιχειρεί να τιμωρεί σύμφωνα με τη λογική δεν παίρνει εκδίκηση τιμωρώντας για το αδίκημα που έχει ήδη διαπραχθεί – γιατί δεν μπορεί βέβαια να κάνει αυτό που έγινε να μην έχει γίνει – αλλά για χάρη του μέλλοντος, δηλαδή για να μην αδικήσει πάλι ούτε αυτός ο ίδιος ούτε άλλος που είδε ότι αυτός τιμωρήθηκε. Και εφόσον σκέφτεται με αυτόν τον τρόπο, θεωρεί ότι είναι δυνατό να διδαχτεί η αρετή ἔπομένως τιμωρεί, για να αποτραπεί στο μέλλον επανάληψη της αδικίας. Αυτή, λοιπόν, τη γνώμη έχουν όλοι, όσοι ακριβώς επιβάλλουν τιμωρίες και στην ιδιωτική και στη δημόσια ζωή. Και τιμωρούν για εκδίκηση και για σωφρονισμό όποιους τυχόν νομίζουν ότι αδικούν και οι άλλοι άνθρωποι και όχι λιγότερο οι Αθηναίοι, οι συμπολίτες σου ἔ συνεπώς, σύμφωνα μ'αυτό τον συλλογισμό και οι Αθηναίοι είναι από αυτούς που πιστεύουν ότι η αρετή μπορεί να αποκτηθεί και να διδαχτεί.

B.1

Ο Πρωταγόρας επιχειρεί να πείσει τον Σωκράτη ότι η αρετή διδάσκεται και γι' αυτό παραθέτει ως επιχείρημα τον παιδαγωγικό ρόλο των ποινών. Συγκεκριμένα, ισχυρίζεται ότι οι ποινές που επιβάλλονται σε όσους διαπράττουν αδικήματα, αποσκοπούν στο σωφρονισμό του δράστη και στον παραδειγματισμό των υπολοίπων, γεγονός που αποδεικνύει ότι οι άνθρωποι που επιβάλλουν ποινές –όπως και οι Αθηναίοι- πιστεύουν ότι η αρετή είναι διδακτή.

Η θέση αυτή του Πρωταγόρα για το σκοπό των τιμωριών-ποινών ανεπιφύλακτα κρίνεται ρηξικέλευθη και πρωτοποριακή για την εποχή του. Ο Πρωταγόρας θεωρεί ότι η τιμωρία-ποινή δεν έχει εκδικητικό, κατασταλτικό χαρακτήρα, αλλά παιδευτικό. Ο άνθρωπος ως έλλογο ον οφείλει να επιβάλλει έλλογη τιμωρία στον αδικήσαντα με σκοπό το σωφρονισμό του, απορρίπτοντας έτσι τα κίνητρα της ανταπόδοσης και της εκδίκησης. Γι' αυτό το λόγο, μάλιστα, ο Πρωταγόρας χρησιμοποιεί δύο διαφορετικά ρήματα «τιμωροῦμαι» και «κολάζω», για να δηλώσει και σημασιολογικά τη διαφοροποίησή της δικής του θέσης με τη θέση που επικρατούσε εκείνη την εποχή. Με το ρήμα «τιμωροῦμαι» αναφέρεται στην τιμωρία που έχει ως στόχο την εκδίκηση και την ικανοποίηση του αδικηθέντος, ενώ με το ρήμα «κολάζω» αναφέρεται στην έλλογη τιμωρία του αδικήσαντος με σκοπό το σωφρονισμό του. Στόχος της ποινής, σύμφωνα με το σοφιστή, δεν είναι η θεραπεία ενός αδικήματος που έχει ήδη διαπραχθεί, γιατί αυτό αποτελεί μία συντελεσμένη πραγματικότητα, η οποία δεν μπορεί να αλλάξει («ού γάρ άν τό γε πραχθέν άγένητον θείη»). Αντίθετα, στόχος της ποινής είναι η αποτροπή διάπραξης μίας άδικης πράξης στο μέλλον («τουΐ μέλλοντος χάριν»). Σε αυτό το σημείο αξίζει να επισημανθεί και η διάκριση μεταξύ παρελθόντος και μέλλοντος. Ο σκοπός της ποινής δεν είναι συνδεδεμένος με το παρελθόν, αλλά με το μέλλον. Η ποινή, δηλαδή, δεν στοχεύει να εκδικηθεί αυτό που έγινε, δεν προσπαθεί να αλλάξει κάποιο συμβάν, γιατί δεν είναι ποτέ δυνατόν να αλλάξει αυτό που έχει πλέονπραχθεί. Αντιθέτως, η ποινή επιβάλλεται για χάρη του μέλλοντος, για να μην διαπραχθεί ξανά παρόμοιο αδίκημα, ούτε από το

δράστη, ούτε από κανέναν άλλον («ένεκα τοῦ παρεληλυθότος ἀδικήματος», «τό πραχθέν»: παρελθόν ≠ «χάριν τοῦ μέλλοντος, μή αὔθις ἀδικήση»: μέλλον).

Ειδικότερα, ο Πρωταγόρας υποστηρίζει ότι ο στόχος της ποινής είναι τόσο ο σωφρονισμός του δράστη/παραβάτη («ἵνα μή αὔθις ἀδικήση μήτε αὐτός οὔτος»), ώστε να μην διαπράξει ποτέ ξανά στο μέλλον αδίκημα όσο και ο παραδειγματισμός («μήτε ἄλλος ὁ τοῦτον ἰδὼν κολασθέντα») των υπολοίπων, οι οποίοι θα συνειδητοποιήσουν ότι οι επιλήψιμες πράξεις επιφέρουν ποινή.

Η άποψη αυτή του Πρωταγόρα για το σκοπό της ποινής, όπως ήδη αναφέρθηκε, διαφοροποιείται ριζικά από την τότε επικρατούσα άποψη. Στην αρχαιότητα οι Αθηναίοι συνέδεαν την τιμωρία με την εκδίκηση και με την ικανοποίηση του παθόντος ή των συγγενών ενός θύματος. Οι Αθηναίοι πίστευαν ότι η ανθρώπινη αλαζονεία (ύβρις) προκαλεί την οργή, την αγανάκτηση των θεών (νέμεσις) και επιφέρει την τιμωρία από τους θεούς (τίσις) με στόχο την αποκατάσταση της ηθικής τάξης. Θεωρούσαν, μάλιστα, ότι η αρχή αυτή πρέπει να εφαρμόζεται και στην καθημερινότητά τους, στη συναναστροφή με τους άλλους ανθρώπους. Επομένως, στην εποχή του Πρωταγόρα η ποινή είχε εκδικητικό, ανταποδοτικό χαρακτήρα, καθώς η ικανοποίηση των συγγενών ενός παθόντος και του λαϊκού αισθήματος ήταν και ο κύριος σκοπός της. Βέβαια, δεν πρέπει να παραγνωριστεί το γεγονός ότι και στις δύο περιπτώσεις (άποψη Πρωταγόρα περί ποινής και άποψη αρχαίων Αθηναίων περί ποινής) επιμέρους στόχος της ποινής είναι να μην επαναληφθεί η άδικη πράξη.

Ο Πρωταγόρας, όμως, πρωτοπορεί και αφαιρεί από την ποινή αυτό το χαρακτήρα της εκδίκησης. Ο σοφιστής εντυπωσιάζει με τις απόψεις του περί ποινών, καθώς παρόμοιες απόψεις άρχισαν να διακηρύσσονται για πρώτη φορά από τους φορείς του Διαφωτισμού το 18^ο αιώνα μ.Χ. (περίπου δυόμιση χιλιάδες χρόνια αργότερα). Συγκεκριμένα, ο διαφωτιστής Τσεζάρε Μπεκαρία στο έργο του «Περί Εγκλημάτων και Ποινών» υποστηρίζει ότι η ποινή δεν αποσκοπεί στην εκδίκηση και την εξόντωση του δράστη, αλλά στο σωφρονισμό και στον παραδειγματισμό των άλλων, απόψεις σύμφωνες και με το πνεύμα των νόμων της σύγχρονης εποχής.

Από τα παραπάνω φανερώνεται ο ανθρωπισμός, η καινοτομία και η προοδευτικότητα των αντιλήψεων του Πρωταγόρα σχετικά με το σκοπό της ποινής σε μία κοινωνία πολιτισμένων ανθρώπων. Ο σοφιστής τονίζει ότι αυτός είναι ο τρόπος λειτουργίας των κοινωνιών των πολιτισμένων ανθρώπων, γιατί μόνο οι άνθρωποι που λειτουργούν ως θηρία βίαια και ενστικτωδώς καθοδηγούμενοι από τα πάθη τους και όχι από τη λογική τους, θεωρούν την τιμωρία πράξη ανταπόδοσης, αντεκδίκησης με σκοπό την προσωπική ικανοποίηση. Αντιθέτως, οι πολιτισμένοι άνθρωποι που δρουν με γνώμονα τη λογική αντιλαμβάνονται ότι η ποινή έχει ως στόχο το σωφρονισμό του δράστη.

B2.

Όπως ήδη αναφέρθηκε σε προηγούμενο χωρίο (4^η ενότητα), ο Δίας έστειλε τον Ερμή, για να δώσει στους ανθρώπους τον σεβασμό και τη δικαιοσύνη, στοιχεία που αποτελούν την πολιτική αρετή. Δήλωσε, όμως, ότι πρέπει όλοι οι άνθρωποι να μετέχουν σ'αυτά, γιατί διαφορετικά δεν μπορούν να υπάρξουν πόλεις. Μάλιστα, επέβαλε τη θέσπιση νόμου («και νόμον γε θές παρ' έμοῦ τόν μή δυνάμενον αἰδοῦς καί δικης μετέχειν κτείνειν ὡς νόσον πόλεως»). Με τον νόμον αυτό ουσιαστικά επιβάλλει τη θανατική ποινή σε όσους δεν συμμορφώνονται με τις εντολές του, καθώς για να είναι οργανωμένη και βιώσιμη μια πόλη απαιτείται η συμμετοχή όλων των πολιτών στην πολιτική αρετή.

Μελετώντας την 6^η ενότητα παρατηρούμε ότι ο Πρωταγόρας αναφέρεται σε κάτι διαφορετικό: στην παιδευτική σημασία που έχει η τιμωρία. Όταν κάποιος άνθρωπος διαπράττει αδικία, τιμωρείται «χάριν τοῦ μέλλοντος», για να σωφρονιστεί αρχικά ο ίδιος και κατά δεύτερον για να λειτουργήσει ως παράδειγμα σε όσους είχαν κατά νου να πράξουν ομοίως («ἵνα μή αὔθις ἀδικήση μήτε αὐτός οὔτος μήτε ἄλλος ὁ τοῦτον ἰδὼν κολασθέντα»). Άρα, η τιμωρία διαπαιδαγωγεί και σωφρονίζει τους άδικους. Αυτό, βέβαια, είναι αντιφατικό, αν το συγκρίνουμε με τον εκδικητικό χαρακτήρα της θανατικής ποινής. Η τελευταία, ως γνωστόν, δεν δίνει στον δράστη τη δυνατότητα να αλλάξει, να μετανώσει και να γίνει καλύτερος άνθρωπος. Άρα, η θανατική ποινή δεν έχει σωφρονιστικό και παιδαγωγικό χαρακτήρα. Κάθε ποινή πρέπει να έχει μια έλλογη σκοπιμότητα και να στοχεύει στην αναμόρφωση του δράστη. Με τη θανατική ποινή ο σκοπός αυτός δεν πραγματοποιείται. Θα μπορούσε, λοιπόν, να κατηγορήσει κάποιος τον Πρωταγόρα για διατύπωση αντιφατικών σκέψεων και ιδεών.

Ωστόσο, στο απόσπασμα που δίνεται από την 7^η ενότητα, παρατηρούμε ότι η αντίφαση ουσιαστικά αίρεται. Ο Πρωταγόρας αναφέρει: «πρέπει να εκδιώκουμε από την πόλη ή να σκοτώνουμε ως ανίατο όποιον δεν υπακούει σε αυτό το πράγμα ακόμα και μετά τη διδασκαλία, ακόμα και μετά την τιμωρία». Αυτό σημαίνει ότι αρχικά γίνεται προσπάθεια να συνετιστεί/σωφρονιστεί ο δράστης με τη διδασκαλία και ακολούθως με την τιμωρία, την εξορία ή εν τέλει με τον θάνατο. Κάποιες από αυτές τις ποινές είναι ισχυρότερες από άλλες, όπως η εξορία και η δήμευση της περιουσίας. Ο λόγος είναι ότι συκοφαντούν και οδηγούν σε διασυρμό όχι μόνο τον δράστη αλλά και ολόκληρη τη γενιά του. Ο Πρωταγόρας παραθέτει τα διαφορετικά είδη τιμωριών με το σχήμα της ανιούσας κλιμάκωσης («πρέπει να τον διδάσκουμε → και να τον τιμωρούμε → να τον εκδιώκουμε από την πόλη → ή να σκοτώνουμε ως ανίατο»). Σε έσχατες, επομένως, περιπτώσεις θα επιβληθεί ως ποινή ο θάνατος, όταν οι άλλες μορφές τιμωρίας (νουθεσίες – θυμοί – μικρές τιμωρίες – εξορία – στέρηση πολιτικών δικαιωμάτων) δεν επιφέρουν το επιθυμητό αποτέλεσμα για την εύρυθμη λειτουργία μιας πόλης. Σ'αυτήν την περίπτωση δεν είναι κατακριτέα η θανατική ποινή, αφού ο στόχος είναι η διαφύλαξη της κοινωνικής ισορροπίας και αρμονίας και σε καμία περίπτωση η εκδίκηση. Επομένως, η φαινομενική αντίφαση αίρεται.

B.3.

Βλέπε σχολικό βιβλίο, σελ. 57 «Τέλος, έχουμε τη μέθοδο...ικανή να οδηγήσει στην αλήθεια»

B.4.

κατάθεση: θείη,
νοησιарχία: νοῦν,
εξουσία: ἔχων,
διόπτρα: ἰδῶν,
επιτρεπτός: ἀποτροπῆς,
συκοφάντης: φαίνεται,
τομή: σκυτοτόμου,
κοινοβούλιο: συμβουλευόντος,
ξενοδοχείο: ἀποδέχονται,
πραγματικός: πραχθέν.

Γ1.

Αναγνώριζε τους ευφρείς, επειδή μαθαίνουν γρήγορα αυτά στα οποία δίνουν προσοχή και θυμούνται αυτά που έμαθαν, και επειδή επιθυμούν όλες τις γνώσεις με τις οποίες είναι δυνατόν κάποιος και το σπίτι του να διευθύνει καλά και την πόλη και γενικά να συμπεριφέρεται καλά στους ανθρώπους και να χειρίζεται άριστα τις υποθέσεις των συνανθρώπων του. Γιατί πίστευε ότι τέτοιου είδους άνθρωποι, εάν εκπαιδευτούν, όχι μόνο μπορούν και οι ίδιοι να είναι ευτυχισμένοι και να διευθύνουν καλά τα σπίτια τους αλλά ότι μπορούν ακόμα να κάνουν ευτυχισμένους και άλλους ανθρώπους και πόλεις. Όμως δεν μεταχειριζόταν με τον ίδιο τρόπο διδασκαλίας όλους, αλλά αυτούς που νόμιζαν ότι είναι από τη φύση τους ικανοί και περιφρονούσαν τη μάθηση, τους δίδασκε ότι κυρίως έχουν ανάγκη την παιδεία αυτοί που θεωρούν ότι είναι οι πιο ευφρείς.

Γ2.

οἷς: ὄ
προσέχοιεν: προσσοχῶ
χρησθαι: χρῶ
εὐδαιμονας: εὐδαιμονεστέρους
ἦει: ἴοι / ἰοίη
καταφρονοῦντας: κατεπεφρονήκεσαν

οίομένους: οίηθῆναι
τοιούτους: τοιούτων
ἀγαθούς: εὖ
φύσεις: ταῖς φύσει(ν)

Γ3. α.

οἰκεῖν: τελικό απαρέμφατο υποκείμενο στο απρόσωπο ρήμα «ἔστιν» (αναγκαστική ετεροπροσωπία)
ἀνθρώποις: αντικείμενο του απαρεμφάτου «χρῆσθαι»
ἑαυτῶν: γενική κτητική ως ονοματικός ετερόπτωτος προσδιορισμός στο «οἴκους», **τούς ἑαυτῶν:** επιθετικός ως ονοματικός ομοιόπτωτος προσδιορισμός στο «οἴκους».
πάντων: κατηγορηματικός ως ονοματικός ομοιόπτωτος προσδιορισμός στο «τῶν μαθημάτων»

Γ3. β.

«**τούς γάρ τοιούτους ἠγεῖτο παιδευθέντας οὐκ ἂν μόνον αὐτούς τε εὐδαίμονας εἶναι καὶ τοὺς ἑαυτῶν οἴκους καλῶς οἰκεῖν**»: Οἱ τοιοῦτοι παιδευθέντες οὐκ ἂν μόνον αὐτοὶ τε εὐδαίμονες εἶεν καὶ τοὺς ἑαυτῶν οἴκους καλῶς οἰκοῖεν.

Γ3. γ.

«**Ἐτεκμαίρετο δὲ τὰς ἀγαθὰς φύσεις ἐκ τοῦ ταχύ τε μανθάνειν οἷς προσέχοιεν**» *οἷς προσέχοιεν:* δευτερεύουσα αναφορικῶς υποθετική πρόταση στην οποία λανθάνει ο ἐξῆς υποθετικός λόγος
Υπόθεση: ἔάν προσέχωσι(ν), **Απόδοση:** (μανθάνειν) μανθάνουσι(ν) **Εἶδος:** ἀόριστη ἐπανάληψη στο παρὸν - μέλλον

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΘΕΜΑΤΩΝ:

**Βενέρη Μαρία – Καρακωνσταντάκης Γιώργος-Κασσαπάκης Βασίλης - Κριτωτάκη Ράνια
Μαρκάκη Πόπη – Ξενάκη Αθηνά – Χαλκιαδάκη Μαρίνα**

ΕΝΑ
Φροντιστηριακός Όμιλος